

starosti, se še dobro spominjam, da sem se kot dijak realne gimnazije v Mariboru skupaj s sošolci večkrat posladkal z bomboni Kiki. Reklama za te bombone se je glasila: Bilo kuda Kiki svuda. Danes pa bi se lahko glasila: Bilo kuda udbomafija još svuda.

Roman Kralj, Maribor

Rdeča zvezda – tudi morila

Vse od proslave dneva državnosti Republike Slovenije je v naših medijih veliko polemik o rdeči peterokraki zvezdi. Oglašajo se njeni nekdanji nosilci, že ostareli, ki kaj drugega več ne zmorejo kot nergati in se hvalisati s svojimi dejanji med NOB oz. revolucijo, tudi takimi, ki jih danes prištevamo med zavržena. Pridružujejo pa se jim nekateri mladci, potomci ali priskledniki, ki so jih te zvezdonoše »vzgojili« in jim prali možgane, s tem da so svojim mladim omogočili ugodnosti in privilegije, ki so si jih sami prilastili. Ob spremljanju tiska pa sem tudi vesela, saj ugotavljam, da je vedno več piscev, in to različnih starosti, ki so spregledali pravi značaj rdeče zvezde ali pa so pod njo doživljali grozote, ki jih čutijo še danes. Zato se strinjajo, da tak znak – rdeča zvezda – ne more in ne sme biti navzoč na proslavah naše mlade države. Ne samo zato, ker to ni nikakršen simbol Republike Slovenije, pač pa tudi zato, ker nas še vedno razdvaja, ker mnoge izmed nas spominja na grda in nepoštena, nečloveška dejanja, na trpljenje, ki so ga mnogi pod njo doživljali, še več, mnogi nedolžni tudi umirali. In končno, tak znak so nosili ob našem osamosvajanju tisti, ki so nameravali to preprečiti odkrito, mnogi pa tudi prikrito.

Ker bi želela utemeljiti naslov svojega pisanja in svoje uvodno navajanje, sem se odločila napisati žalostno življenjsko zgodbo svojega moža, ki se je kot šestletni otrok srečal s to rdečo zvezdo in mu je ta uničevala otroštvo, mladost in pustila posledice za vse življenje. O tem mi je pripovedoval kot dvajsetletni fant, pozneje pa sem v najinem skupnem življenju podoživljala z njim njegovo gorje, ko ga je v nočnih urah ta zvezda preganjala. Njegovo zgodbo so

mi v podrobnostih potrdili nekateri sorodniki in sosedje, saj so podobno preživljali tudi sami in so bili srečni, da so o tem lahko govorili, prej dolgo niso smeli oz. si niso upali. Mnoge od teh sem spoznala, ko sva se z možem vsako leto udeleževala spominske slovesnosti na kraju nekdanjega teharskega taborišča. Posebej sem bila presenečena, ko me je kot govornico na eni od takih slovesnosti po prireditvi obstopila množica ljudi, nekateri tudi iz tujine. Mnogi so doživljali podobno trpljenje kot moj mož v svoji mladosti. Nekateri od teh še danes srečujem v Domu sv. Jožefa, kjer sedaj prebiva moj mož, za kar nosi del krivde tudi rdeča zvezda. Negovalci so mi povedali, da moža še vedno mučijo čudni strahovi.

Zdaj pa moževa življenjska zgodba. Bilo je v pozni jeseni leta 1944. Mali Ivan je bil takrat star šest let. Z materjo, očetom in nekoliko starejšo sestro so živeli v enosobnem najemniškem stanovanju tik ob cesti, ki še danes vodi iz Celja mimo nekdanjega teharskega taborišča proti Dramljam. Nobeden od staršev ni bil zaposlen. Preživljali so se s tem, kar je prinašal oče domov kot plačilo za svoje delo. Mati je pričakovala še tretjega otroka. Oče je bil priden, delaven in zelo spreten, zato je bil priljubljen, saj se je lotil vsakršnega dela – delo na polju, popravilo vozov itd. Malega Ivana je večkrat vzel s seboj. Po napornem delu je včasih posedel s sodelavci ob kozarčku jabolčnika. Takrat so debatirali o marsičem. V svojem pogovoru so se zgražali nad tem, da so v hiše ponoči prihajali t. i. gošarji in na silo odpeljali očete, mlade fante ter pobrali, kar se je dalo – obleko, prekajeno meso, mast, včasih tudi živino. To so potem odnesli v svoje skrivališče ali pa tudi na svoje domove, če je bilo

kaj več vredno, npr. ure, prstane itd. Oče se je bal, da bodo prišli tudi ponj, zato ni spal doma. Prihajal je skrivaj, prinesel hrano, potem pa izginil v noč. In zgodilo se je, da je neko noč, nekateri so rekli, da prav na Ivanov rojstni dan, prišel domov. Skupaj so se najedli, nato so legli; mati in otroka na posteljo, oče pa se je odločil, da bo malo zaspal kar pod posteljo. Sredi noči jih je zbudilo vpitje in razbijanje po oknu in vratih. Neko je očeta verjetno videl in obvestil partizane. Vpili so: »Partizanska vojska, odprite!« Mati je vstala, a se ni še oblekla, ko so že razbili vrata in vdrli v sobo. V jokajoča otroka so namerili puške, češ če ne utihneta, ju bodo ustrelili. Mož mi je povedal, da so bili grdi, kosmati, na kapah pa so imeli velike rdeče zvezde. Dva sta se sklonila in izpod postelje potegnili očeta. Potem so ga zvezali, premetali ves prostor in vzeli nekaj odej, uro, materi pa so potegnili z roke poročni prstan. Z zvezanim očetom so odšli po cesti, otroka pa sta z materjo bosa tekla po snegu za njimi in prosili, naj pustijo atija. Eden se je obrnil, nameril vanje puško in zagrozil, da jih bo vse postrelil, če takoj ne izginejo.

Očeta niso videli nikoli več. Zvedeli so le to, da so šli proti Dramljam, saj so tisto noč ob tej cesti pobrali še nekaj moških in izropali nekaj hiš. Mati in otroka so potem dolgo jokali in čakali, a očeta niso dočakali. Mož mi je tudi povedal, kako je po vojni, ko so mimo njihovega okna gnali cele kolone ljudi v taborišče nad vasjo, skrivaj spremljal kolono v upanju, da bo morda kje ugledal očeta, saj so bili vendar tisti na konjih z rdečo zvezdo na čelu, le kosmati niso več bili. Zgrožen je bil, kako so topli in s puškinimi kopiti suvali uboge ljudi – moške, ženske in tudi otroke. Po odhodu kolone ▶

**RADIO
ZELENI VAL**

93.1 & 97.0 Mhz

ALPE ADRIA "ZELENI VAL" d.o.o., Spodnja Slivnica 16, 1290 Grosuplje

► so našli pod oknom porcelanasto skledo, ki jo je eden od revežev odvrzel. Še danes jo hranimo.

Prišla je tako opevana svoboda. Mali Ivan je bil star sedem let in kot prva generacija je moral v šolo. A v šolo ni rad hodil. Ker je pogosto manjkal, bil je velikokrat bolan, včasih je moral tudi paziti malo sestrico, ker je šla mati v »taberh« h kmetom, da so lahko preživeli. Starejšo sestro so vzele tete k sebi v Zagreb. Čeprav bister, je bil njegov uspeh slab. Učitelji, ki so bili večinoma le »partizanski tečajniki«, so bili fanatični častilci partizanov, Tita in rdeče zvezde. Le-ta ga je posebno motila na zastavi, ki je visela nad tablo. Sicer pa so ga učitelji ob vsaki otroški nerodnosti zmerjali z otrokom izdajalca, češ da ni čudno, saj je tak, kot je bil oče.

Ker je bilo v vasi še nekaj fantov s podobnimi težavami v šoli, so se nekoč dogovorili, da pobegnejo v Avstrijo. Ivan takrat še ni bil star trinajst let. Nekateri so bili starejši, a še vedno samo otroci. Mož mi je s solzami v očeh pripovedoval, kako so ponoči taval po gozdovih in iskali pot v Avstrijo. Končno jih je patrulja ujela. Vse so zaprli v Stari pisker v Celju. O dogajanju v zaporu mi mož ni veliko pripovedoval. Spoznala pa sem, da je bila to zanj velika sramota vse življenje. Šele sedaj, ko leži bolan v Domu sv. Jožefa, sem pri urejanju in pospravljanju našla med njegovimi papirji mapo z njegovimi zapiski in žalostnimi pesmimi, v katere je zlil vse svoje bolečine in hrepenenje po očetu in materi v času zapore. Ko so ga izpustili, se je, še ne star petnajst let, zaposlil na žagi, kjer je moral opravljati ponoči težka fizična dela. Večkrat se je poškodoval. Zaradi slabe hrane, težkega dela in z glodajočo bolečino v svoji ranjeni duši je pogosto zbolel. Nekajkrat so ga komaj rešili.

Midva sva se spoznala neko jesen, ko sem zadnje leto obiskovala učiteljske v Celju. Na prvem srečanju sva ugotovila, da je le šest dni razlike v najini starosti. Na enem od srečanj me je popeljal na kraj, kjer je nekoč stalo teharsko taborišče. In tam mi je razkril svoje dotedanje življenje. Njegova zgodba mi je

RADIO
86,4 MHz
Slovenske gorice
Ta pravi!

ing osvoboditve 5, 2230 Lenart, tel: 02/729 02 20, 720 73 24, fax: 02/720 73 22
ELEKTRONSKA POŠTA: radio@radio-rsg.si, INTERNET STRAN: www.radio-rsg.si

RAI

97.2, 99

UR

segla globoko v srce. Od tedaj sem se tudi sama začela zanimati za dogajanje na tem kraju groze in trpljenja, zato sem pozneje kot predsednica mestnega odbora SDS Celje z veseljem sprejela vlogo osrednje govornice na eni od spominskih slovesnosti na Teharjah. Seveda sem v govoru morala poudariti morilski simbol rdeče zvezde.

Ko sva postala mož in žena, se je tudi možovo življenje umirilo. Kmalu je nadomestil vse, kar mu je bilo prej onemogočeno glede šolanja. Končal je osnovno šolo, nato ekonomsko in diplomiral na višji šoli v Mariboru. Postal je najboljši mož, dober oče najini hčerki in zelo dober šef najinim sodelavcem, le v partijo ga niso mogli spraviti, kakor tudi mene ne. Ne smem pa pozabiti napisati, da si je ves čas prizadeval najti očetov grob. S sliko v roki je hodil po Dramljah in okolici in spraševal. Imel je srečo. Prišel je do moškega, ki je očeta prepoznal po sliki in povedal, da ga je prav on pokopal, ko ga je našel ob nekem potoku v gozdu v bližini Dramelj, golega, ustreljenega in obrgriznega od lisic. Tu smo potem uredili grob in postavili križ, a tega je nekdo večkrat odstranil. Morda je koga pekla vest ali pa ga je motil križ. Najbrž je bil kakšen nekdanji nosilec rdeče zvezde. Pa še to. Starejša sestra je izvedela, kdo je očeta ustrelil. Ta rdečezvezdaš je bil za to dobro nagrajen. Gotovo tudi za več podobnih dejanj. Po vojni je imel več dobro plačanih funkcij v gospodarstvu in politiki. Privilegijev so bili deležni tudi potomci morilca, zato so, ko je sestra v neki družbi izdala njegovo ime, strahovito pritisnili nanjo. Grozili so ji s tožbo, z zaporom.

Sestra je, zavedajoč se, da bodo tožniki še vedno pod zaščito rdeče zvezde, omagala. Duševno ranjena že od mladostnih let je poskusila narediti samomor. Čeprav so jo rešili, danes večinoma živi v psihiatrični bolnišnici.

To je resnična zgodba o tem, kako je morila in kaj povzročala rdeča zvezda. In sedaj sprašujem: Kdo si še upa trditi, da bi rdeča zvezda morala biti navzoča na proslavah, in si upa biti užaljen, če temu nasprotujemo? Duhovnik Janez Turinek je zapisal: »To je simbol smrti, ga je dobro odnesti čim prej na deponijo visoko radioaktivnih odpadkov deset klafter pod zemljo.« S tem se popolnoma strinjam. Le besede, da si je rdečo zvezdo izmislil ubogi človek, bi morda zamenjala za besede, da si jo je izmislil hudič v človeški podobi. Zato HVALA, HVALA tistim, ki so peklenski pomen rdeče zvezde doumeli, spregledali njeno laž in niso dovolili njej in njenim častilcem, morda celo nosilcem, da jo prinesejo na proslavo dneva državnosti. Upam, da bo tako tudi v prihodnje – nikjer in nikoli več rdečega peterokrakega zmaja.

Fanika Vodopivec, Celje

Lakmusov papir in udbovski agenti

Paberkovanje ob razstavi Boj proti veri in Cerкви 1945–1961

Spadam v tisto skupino Slovencev, ki smo imeli v življenju veliko opravka s kemijo. Ta predmet je bil vedno povezan tudi s praktičnimi vajami, ki pa so bile velikokrat zelo nevarne; spominjam se, da je bilo tudi kar nekaj opeklin. Veliko smo uporabljali tudi lakmusov papir. Prav ta mi